

'Sedert jaren is het mijn overtuiging dat de onderlinge waardeering zal toenemen in dezelfde mate als de verschillende richtingen vrijer tegenover elkander staan'. En verder: 'Wij hebben het nu eenmaal te aanvaarden — God verklaart zijn wetten! — dat in onzen tijd het confessioneel verschil, dat men een 40, 50 jaar geleden voorgoed begraven achtte, in volle kracht herleeft; dit is geen willekeur, geen heerschzucht van enkele volksmenners, geen booze tijdgeest'.⁷ De openingsplechtigheid van de Vrije Universiteit werd door redacteur F.W.N. Hugenholtz van *De Hervorming* met sympathie besproken als een voorbode van de Vrije Gereformeerde Kerk. Men zag zelfs een parallel — zij het formeel — tussen de stichting van de Vrije Gemeente en het streven der Dolerenden⁸. Ook Pierson stond niet onsympathiek tegenover de oprichting van de V.U.⁹ En in 1886 schrijft de toenmalige redacteur van *De Hervorming*, J. van Loenen Martinet: 'Dr. Kuyper heeft menigmaal vraagstukken gesteld, die behoorden gesteld te worden; ze dikwijls zóó gesteld, dat ze scherp en juist omschreven werden; menigmaal bij de behandeling ervan een beroep gedaan op het recht- en waarheidsgevoel. Zoo in de thans aanhangige quaestie'¹⁰.

In de Amsterdamse kwestie stonden de Modernen schouder aan schouder met een deel der rechtzinnigen tegen Kuyper. Dat sprak vanzelf. Maar Van Loenen Martinet waarschuwt hen: 'Tegen den donkeren achtergrond van dr. Kuypers driest en gewelddadig optreden vertoonen de orthodoxen, die de groote meerderheid van het classikaal bestuur van Amsterdam uitmaken, zich voor velen in een voordeelig licht'¹¹. Doch in principe staan zij op dezelfde grond. Kuyper gooit de Irenischen en de Modernen op één hoop. Maar de Irenischen zelf doen dat allerminst. Dr. A.W. Bronsveld zegt in zijn 'Kroniek': 'Het zedelijk recht der modernen om lid en leeraar onzer kerk te zijn, wordt door ons evenmin als vroeger erkend. Indien mij een moderne vraagt, of ik hem in onze kerk gelijke rechten toeken als die van een orthodox geloovige, zoo

Assen 1935, 43.

7. E. Snellen in *De Hervorming*, 1884, 153.

Het betoog gaat verder met de constatering dat natuurwetenschap en wereldbeeld de oorzaak zijn.

8. Lindeboom, *Geschiedenis*, 43.

9. A. Pierson, *Studien over Johannes Kalvijn*, Dl. I, Amsterdam 1881, 8vv.

10. *De Hervorming*, jg. 1886, 26.

11. *De Hervorming* 23-1-1886.